

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 616/2012 -31

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 27. marca 2013 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudcov Marianny Mochnáčovej a Petra Brňáka prerokoval prijatú sťažnosť spoločnosti A., spol. s r. o., S., zastúpenej advokátkou JUDr. D. H., K., ktorou namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 4 Ncb 3/2012 z 19. júna 2012 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo spoločnosti A., spol. s r. o., na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivý súdny proces zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 4 Ncb 3/2012 z 19. júna 2012 p o r u š e n é b o l o .

2. Uznesenie Krajského súdu v Prešove sp. zn. 4 Ncb 3/2012 z 19. júna 2012 z r u š u j e a v e c v r a c i a K r a j s k é m u s ú d u v P r e š o v e n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

3. Krajský súd v Prešove je p o v i n n ý spoločnosti A., spol. s r. o., uhradiť trovy právneho zastúpenia v sume 323,50 € (slovom trisťodvadsaťtri eur a päťdesiat centov) na účet advokátky JUDr. D. H., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 616/2012-17 z 12. decembra 2012 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť spoločnosti A., spol. s r. o. (ďalej len „sťažovateľka“) vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivý súdny proces zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 4 Ncb 3/2012 z 19. júna 2012.

2. Sťažovateľka je v procesnom postavení žalovanej účastníčkou konania vedeného na Okresnom súde Vranov nad Topľou (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 8 Cb 65/2010. Písomným podaním z 28. mája 2012 vzniesla námietku zaujatosti proti konajúcej sudkyňi JUDr. S. Š. a zároveň požiadala, aby bola táto sudkyňa vylúčená z prerokovania tejto veci; t. j. veci vedenej pod sp. zn. 8 Cb 65/2010, ako aj veci vedenej pod sp. zn. 8 Cb 49/2011, v ktorom tiež prebieha spor medzi tými istými účastníkmi o umožnenie nahliadnuť do dokladov sťažovateľky. Sťažovateľka odôvodnila námietku zaujatosti zákonnej sudkyne tým, že na základe podnetu (sťažnosti) sťažovateľky z 26. marca 2012 bolo sudkyňi Š. uložené predsedníčkou krajského súdu disciplinárne opatrenie – napomenutie. Dôvodom tohto postihu zákonnej sudkyne bola skutočnosť, že JUDr. Š. nepredložila spis na rozhodnutie o predošlej námietke zaujatosti v konaní vedenom

pod sp. zn. 8 Cb 65/2010 vznesenej sťažovateľkou 12. januára 2012 nadriadenému súdu v zákonnej lehote (15 dní, pozn.) určenej § 16 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Tým spôsobilá zákonná sudkyňa v tomto konaní na okresnom súde priťahy v konaní. O tomto rozhodnutí bola sťažovateľka informovaná vyjadrením predsedníčky krajského súdu z 15. mája 2012.

3. O námietke zaujatosti rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 4 Ncb 3/2012 z 19. júna 2012 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“) tak, že sudkyňa JUDr. S. Š. nie je vylúčená z prerokovania a rozhodovania vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 8 Cb 65/2010. Krajský súd nepovažoval uložené disciplinárne opatrenie sudkyne Š. za dostatočný dôvod na jej vylúčenie z prerokovania a rozhodovania, pretože *„... disciplinárne konanie sa týkalo inej veci sp. zn. 8 Cb/49/2011, aj keď tých istých účastníkov. Nemožno bez ďalšieho vyvodzovať zaujatosť sudcu v ďalšej veci, konkrétne vo veci sp. zn. 8 Cb/65/2010.“*

4. Sťažovateľka považuje odôvodnenie napadnutého uznesenia krajského súdu za zmätočné, zakladajúce sa na nepravdivých skutočnostiach, pretože disciplinárne opatrenie bolo uložené sudkyňi Š. za pochybenia, ku ktorým malo dôjsť v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 8 Cb 65/2010. Táto skutočnosť podľa sťažovateľky vyplýva z vyjadrenia predsedníčky krajského súdu z 15. mája 2012, z ktorého je zrejmé, že disciplinárne opatrenie bolo sudkyňi Š. uložené práve za pochybenie v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Cb 65/2010. Podľa sťažovateľky sa krajský súd v napadnutom uznesení účelovo vyhol posúdeniu tohto faktu a tvrdil, že disciplinárne opatrenie bolo sudkyňi uložené za pochybenie v inom konaní, ktoré prebieha na okresnom súde, hoci medzi tými istými účastníkmi. Krajský súd tým nevenoval pozornosť relevantným skutočnostiam, ktoré boli podľa sťažovateľky kľúčové pri posudzovaní jej námietky zaujatosti zákonnej sudkyne. Sťažovateľka v sťažnosti tiež zdôraznila, že JUDr. S. Š. aj vzhľadom na uložené disciplinárne konanie vzbudzuje u nej ďalšie pochybnosti o jej nezaujatosti a nestrannosti v konaní.

5. Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že napadnutým uznesením krajského súdu z 19. júna 2012 bolo porušené jej základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, aby zároveň zrušil napadnuté uznesenie krajskému súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a priznal jej náhradu trov konania.

II.

6. Ústavný súd v súlade s ustanovením § 29 ods. 3 zákona o ústavnom súde vyzval 23. januára 2013 predsedníčku krajského súdu, aby sa k prijatej sťažnosti vyjadrila. K sťažnosti sa vyjadril predseda senátu krajského súdu, ktorý napadnuté uznesenie vydal. Vo vyjadrení, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 7. februára 2013, predseda senátu krajského súdu najprv zreprodukoval základný postulát odôvodnenia napadnutého uznesenia, podľa ktorého „... *disciplinárny postih v inej prejednáwanej veci sp. zn. 8 Cb/49/2011 tých istých účastníkov bez objektívneho podkladu na preukázanie zaujatosti sudkyne nemôže byť dôvodom na vylúčenie sudkyne z prejednávania a rozhodovania veci sp. zn. 8 Cb/65/2010*“. Predseda senátu krajského súdu následne poukázal na postup Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pri rozhodovaní o námietkach zaujatosti sudcov krajských súdov, keď najvyšší súd sudcov nevyhlásil, pokiaľ neboli preukázané také skutočnosti, ktoré by zakladali objektívnosť námietky zaujatosti proti sudcovi. Podľa predsedu senátu krajského súdu nie je možné sudcu vylúčiť pri každej námietke zaujatosti, pokiaľ táto námietka nebude mať objektívny podklad, a preto disciplinárne konanie pre procesné pochybenie sudcu ešte nemusí bez ďalšieho znamenať, že sudca je vo veci zaujatý. Podľa krajského súdu neboli v danej veci pochybnosti o nestrannosti sudkyne, preto nebola vylúčená z prerokovania a rozhodovania vo veci sťažovateľky. Ústavnému súdu bolo zároveň doručené vyjadrenie právnej zástupkyne sťažovateľky z 25. januára 2013, v ktorom oznámila, že netrvá na ústnom pojednávaní.

7. Ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

8. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym

režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

9. Sťažovateľka napadnutému uzneseniu vytýka, že sa v ňom krajský súd nevyjadril k podstate vznesenej námietky zaujatosti, a to či disciplinárne opatrenie uložené zákonnej sudkyňi za pochybenie v konaní môže následne vyvolať objektívne pochybnosti o nezaujatosti sudkyne v tomto konaní. Sťažovateľka tiež považuje napadnuté uznesenie za zmätočné, zakladajúce sa na nepravdivých skutočnostiach, pretože disciplinárne opatrenie bolo zákonnej sudkyňi uložené práve za pochybenia v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Cb 65/2010. O tejto skutočnosti sa sťažovateľka dozvedela z vyjadrenia predsedníčky krajského súdu z 15. mája 2012, na základe ktorého sťažovateľka podala 29. mája 2012 na okresnom súde námietku zaujatosti zákonnej sudkyne v tomto konaní vedenom pod sp. zn. 8 Cb 65/2010 a tiež v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Cb 49/2011. Napriek tomu krajský súd v napadnutom uznesení založil svoje rozhodnutie na nesprávnom skutkovom závere, že disciplinárne opatrenie bolo sudkyňi uložené za pochybenia v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 8 Cb 49/2011, z čoho nemožno vyvodzovať zaujatosť sudkyne v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Cb 65/2010.

10. Ústavný súd v úvode konštatuje, že nie je jeho úlohou zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Ústavný súd je v súlade so svojou všeobecnou právomocou vyjadrenou v čl. 124 ústavy súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Táto právomoc spolu s právomocou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy mu umožňuje preskúmať aj napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov, avšak iba z hľadiska, či je alebo nie je v súlade s ústavno-procesnými zásadami upravenými v ústave.

V súvislosti so sťažnosťami namietajúcimi porušenie základných práv a slobôd rozhodnutiami všeobecných súdov už ústavný súd opakovane uviedol, že jeho úloha pri rozhodovaní o sťažnosti pre porušenie práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie rozhodnutím súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov súdnej interpretácie a aplikácie zákonných predpisov s ústavou alebo

medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05, I. ÚS 241/07). S ohľadom na tieto atribúty ústavný súd preskúmal napadnuté uznesenie krajského súdu.

Arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislosti ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokovaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov, a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Pritom uvedené nedostatky musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

11. K podstate námietky zaujatosti zákonnej sudkyne, ktorá spočívala v tom, že jej bolo za pochybenie v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 8 Cb 65/2010 uložené disciplinárne opatrenie, sa krajský súd v napadnutom uznesení vyjadril takto:

„Zo strany žalovaného bola vznesená námietka zaujatosti proti sudkyňi JUDr. S. Š., ktorá sa dopustila procesných pochybení pri rozhodovaní o námietke zaujatosti proti jej osobe vo veci sp. zn. 8 Cb/49/2011. Za toto pochybenie bola disciplinárne postihnutá predsedníčkou Krajského súdu v Prešove... Je potrebné poukázať na to, že disciplinárne opatrenie sa týkalo inej veci sp. zn. 8 Cb/49/2011, aj keď tých istých účastníkov. Nemožno bez ďalšieho vyvodzovať zaujatosť sudcu v ďalšej veci, konkrétne vo veci sp. zn. 8 Cb/65/2010.“

Na účely objasnenia skutkových okolností dôležitých pre rozhodnutie si ústavný súd vyžiadal spis krajského súdu sp. zn. Spr 10058/2012, v ktorom sa prerokovalo pochybenie sudkyne JUDr. Š. Z obsahu tohto spisu vyplýva, že rozhodnutím predsedníčky krajského súdu z 15. mája 2012 bolo JUDr. S. Š. uložené disciplinárne opatrenie – napomenutie za pochybenie, ktorého sa mala dopustiť v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Cb 65/2010.

Pochybenie malo spočívať v tom, že zákonná sudkyňa nepredložila spis vo veci sp. zn. 8 Cb 65/2010 na rozhodnutie o predošlej námietke zaujatosti vznesenej sťažovateľkou krajskému súdu v lehote podľa § 16 ods. 1 OSP.

12. Úlohou krajského súdu pri rozhodovaní o námietke zaujatosti sťažovateľky bolo kvalifikovane posúdiť, či skutočnosť, že zákonnej sudkyňi bolo uložené disciplinárne opatrenie za pochybenie v konaní sp. zn. 8 Cb 65/2010, môže vyvolávať objektívne pochybnosti o jej nezaujatosti v tomto konaní a prípadne aj v súvisiacom konaní vedenom pod sp. zn. 8 Cb 49/2011. Krajský súd nedostatočne preveril skutočnosti podstatné pre rozhodnutie – v akom konaní a za aké pochybenia bolo sudkyňi uložené disciplinárne opatrenie, a dospel tak k zjavne nesprávnym skutkovým zisteniam; t. j. že disciplinárne opatrenie bolo zákonnej sudkyňi uložené za pochybenie v konaní sp. zn. 8 Cb 49/2011, a nie v konaní sp. zn. 8 Cb 65/2010. Tieto nesprávne skutkové závery krajského súdu pritom tvorili jadro jeho argumentácie, ktorou vyhodnotil námietku sťažovateľky ako nedôvodnú a sudkyňu Š. z konania nevylúčil. Sťažovateľka preto nedostala odpoveď na podstatu jej námietky, či uložené disciplinárne konanie za pochybenie sudkyne v konaní môže následne vyvolať pochybnosti o nezaujatosti sudkyne v tomto konaní s následkom jej vylúčenia z prerokovávania a rozhodovania tejto veci. Aj v prípade, ak by disciplinárne opatrenie bolo konajúcej sudkyňi skutočne uložené v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Cb 49/2011, ako nesprávne uviedol krajský súd, napadnuté uznesenie by taktiež nenaplnilo podstatu inštitútu vylúčenia sudcov podľa § 14 až § 16 OSP. Sťažovateľka totiž v námietke zaujatosti žiadala vylúčiť sudkyňu aj z rozhodovania v tomto konaní (sp. zn. 8 Cb 49/2011, pozn.), krajský súd však napadnuté uznesenie neodôvodnil ani vo vzťahu k takto formulovanej námietke zaujatosti. Právny záver krajského súdu, že v prerokovávanom prípade neboli preukázané pochybnosti o nezaujatosti konajúcej sudkyne, nevychádza z posúdenia uplatnenej námietky, ale z chybného vyhodnotenia skutkového stavu.

Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že základné právo na súdnu ochranu a v jeho rámci právo na prerokovávanie a rozhodnutie veci neutranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je v občianskom súdnom konaní garantované prostredníctvom

inštitútu vylúčenia sudcu z jeho ďalšieho rozhodovania pre zaujatosť v zmysle ustanovení § 14 až § 16 OSP. Obsahom základného práva na prerokovanie vecí pred nestranným súdom však nie je povinnosť súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb a vylúčiť nimi namietaného sudcu, resp. sudcov z ďalšieho prerokovania a rozhodovania pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97). Je samozrejmé, že rozhodnutie súdu o ne/vylúčení sudcu/ov vecne a miestne príslušného súdu musí byť odôvodnené tak, aby poskytovalo odpoveď na tie podstatné otázky, ktoré majú vplyv na naplnenie hypotézy uvedenej v § 14 ods. 1 OSP.

13. Ústavný súd dospel k záveru, že odôvodnenie napadnutého uznesenia nedáva odpoveď na podstatu vznesenej námietky zaujatosti, ktorou sa sťažovateľka snažila preukázať pochybnosti o nezaujatosti zákonnej sudkyne. Napadnuté uznesenie je arbitrárne, čím krajský súd poprel účel význam inštitútu vylúčenia sudcov podľa § 14 až § 16 OSP. V napadnutom uznesení absentuje odpoveď na relevantné otázky, ktoré tvorili podstatu námietky zaujatosti. To má za následok porušenie základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jej práva na spravodlivý súdny proces zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

14. Sťažovateľka v sťažnosti tiež žiadala, aby ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie krajského súdu sp. zn. 4 Ncb 3/2012 z 19. júna 2012 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Ústavný súd v súvislosti s týmto návrhom sťažovateľky dospel k záveru, že na dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby využil svoju právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy, a preto vyhovel návrhu sťažovateľky a zrušil napadnuté uznesenie krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku tohto nálezu). Krajský súd bude v ďalšom konaní vo veci podľa § 56 ods. 6 a 7 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze, a bude sa teda musieť kvalifikovane vysporiadať s podstatou sťažovateľkinej námietky zaujatosti z 28. mája 2012.

15. Napokon ústavný súd rozhodol o náhrade trov konania sťažovateľky. S poukazom na § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia v plnej požadovanej výške, teda 323,50 € vrátane DPH (2 x 127,16 € za 2 úkony právnej služby; t. j. prevzatie a príprava zastúpenia, spísanie ústavnej sťažnosti, spolu 254,32 € a 2 x paušálna náhrada hotových výdavkov po 7,63 €, spolu 269,58 € + 20 % DPH). Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia v sume 323,50 € vrátane DPH (právna zástupkyňa sťažovateľky predložila osvedčenie platiteľa DPH) je krajský súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky [(§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP); bod 3 výroku tohto nálezu].

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. marca 2013